

TERMINOLOŠKI KOTIČEK: nekonvencionalno gradivo

Ivan Kanič

Slovenski *Bibliotekarski terminološki slovar* bo razlagalni slovar, v katerem bodo zajeti tisti bibliotekarski strokovni izrazi, ki so v rabi danes ali so bili v rabi v preteklosti in ki omogočajo komuniciranje v tej stroki. V slovarju bodo obdelani naslednji strokovni izrazi:

- slovenski bibliotekarski termini,
- pomembnejša zastarela poimenovanja,
- udomačeni žargonski izrazi,
- splošno rabljene okrajšave in pomembnejše kratice,
- strokovni izrazi s področja tiskarstva, založništva, računalništva, dokumentalistike in informatike ter nekaterih drugih strok, ki močno posegajo v bibliotekarsko stroko.

Bibliotekarska terminološka komisija¹ se ravna po sodobnih načelih leksikografije, zato temelji strokovno delo pri pripravi slovenskega bibliotekarskega terminološkega slovarja na gradivu, dobljenem z izpisovanjem sodobne slovenske strokovne bibliotekarske literature in na preudarnem izboru terminov, ki bodo obdelani v slovarju, njihovi pomenski analizi in konzultiranju z že obstoječimi tujejezičnimi terminološkimi slovarji in leksikoni, kar velja predvsem tudi za druga strokovna področja, ki s svojo terminologijo posegajo v bibliotekarsko. Pri izboru terminov, ki bodo obravnavani v slovarju, bo v okviru posamezne besedne družine, v kateri je iz istega pojmovnega sklopa več besednih vrst, praviloma dana prednost samostalniku, medtem ko bodo druge besedne vrste vključene glede na pogostnost rabe.

Termin ali strokovni izraz je beseda ali besedna zveza, ki poimenuje pojme določene stroke, panoge. Vsak termin je samostojna enota, ki jo je treba definirati samostojno, seveda v sklopu slovarske strukture, in primerjalno, po potrebi

1 Več o tem glej <http://www.zbds-zveza.si/komisija-terminologija-poslanstvo.asp> in <http://www2.arnes.si/~ljnuk4/btk/zbds.html>

tudi razlikovalno v odnosu do drugih terminov, strok in strokovnih področij (npr. razlike v razlagah terminov *lokalni dostop*, *dostop na daljavo* v računalniški in bibliotekarski terminologiji), prav tako je potrebno vrednotenje glede na knjižni jezik (npr. žargon) in časovna razmejitev.

V *Delovnem gradivu IX za Bibliotekarski terminološki slovar* (2006), ki obsega že nekaj čez 6000 gesel z razlagami, pomensko analizo in ustreznimi povezavami na sopomenke, protipomenke ali pomensko sorodna poimenovanja, predstavljajo izbrana in tako obdelana gesla tiste bibliotekarske termine, ki se v tej stroki uporabljajo danes, nekatere pomembnejše zastarele izraze, udomačene žargonske izraze pa tudi splošno rabljene krajšave, ki se pojavljajo v govorjenem in pisnem strokovnem jeziku. Tako evidentirana bibliotekarska terminologija v slovenskem jeziku močno odraža dogajanja v preteklosti, ko so se strokovni izrazi kljub močnemu in stalnemu vplivu nemškega jezika v 19. in 20. stoletju, danes pa predvsem vplivu angleške strokovne literature in tehniških izrazov ter s tem tudi terminologije, razvili, utrdili in tudi uveljavili.

Nesluten razvoj sodobnih tehnologij se odraža tudi v bibliotekarski stroki, na nekaterih področjih posega vanjo celo mnogo usodnejše, kot se zdi na prvi pogled. Ne govorimo o vstopu same računalniške in komunikacijske tehnologije v knjižnično poslovanje, saj lahko ta segment prepustimo terminološkemu slovarjem na področju računalništva in širše informatike, ki jih ne manjka, čeprav je za slovenski jezik težko najti dobrega, dovolj sodobnega in popolnega, pač pa o novejših oblikah informacijskih virov, ki prihajajo v knjižnice kot knjižnično gradivo in tako neposredno postajajo del poimenovanj v tej stroki. Pojav ni nov in se je začel že desetletja pred prihodom računalnika, čeprav takrat v mnogo manjšem obsegu in tudi terminološko manj usodno. Z gradivi, ki jih ni bilo mogoče uporabljati brez posebnih, temu namenjenih pripomočkov, ki so jih zato potrebovale tudi knjižnice, se je rodil termin *nekonvencionalno gradivo* in ob njem takoj logična protipomenka *konvencionalno gradivo*, ki pred tem seveda ni obstajala, saj je bilo vse dotedanje gradivo konvencionalno, uporabno torej z golim očesom in brez posebnih naprav. Sem uvrščamo množico nosilcev zvočnih zapisov od tradicionalnih gramofonskih plošč do laserskih plošč, različnih nosilcev slikovnih zapisov od diapozitivov do videokaset in DVD-jev, vključno s pomajšanimi posnetki konvencionalnega gradiva na mikrooblikah, seveda pa tudi različne kombinacije medijev (npr. avdiovizualno gradivo). Elektronsko gradivo, ki se uporablja na računalnikih, predstavlja najobsežnejši segment, istočasno pa pisec slovarja tudi najtrši oreh. Gre za najnovejše izraze, ki se rojevajo skoraj vsakodnevno s prihodom novih tehničnih izdelkov (ki pa vendarle predstavljajo knjižnično gradivo!) in so pogosto neposredno in nekritično prevzeti iz angleškega jezika (predvsem okrajšave, npr. CD, CD-RW, DVD), ki se seveda izgovarjajo po slovenskih pravilih (*cederóm* in *ne sidiróm*), kalkirane izraze, tj. po sestavinah tuje besede in proti duhu domačega jezika napravljene ustreznike (npr. zgoščanka) in bolj ali manj posrečene prevode ali novotvorbe v slovenskem

jeziku (npr. nesklenjenotračna kasetna, sklenjenotračna kasetna ipd.), ki se v praksi pogosto ne uporabljajo, razširjena pa je raba strokovno nesprejetega izraza v tujem jeziku (cartridge).

Slovarsko gradivo vsebuje okrog 300 gesel (to je celo 5 % celotnega zbranega izrazja), ki predstavljajo tovrstno gradivo, ob tem nismo upoštevali nekaterih poimenovanj za predvajalnike in čitalnike, postopke, opisovanje takih dokumentov in publikacij ipd. V slovarju so najprej obdelana in pomensko povezana gesla, ki opredeljujejo *neknjižno gradivo* in *nekonvencionalno gradivo* kot hierarhično nadrejena pojma, ob njih pa seveda *mediji* in različni *nosilci zapisov*. Glede na razširjeno različno rabo in opredelitev v FZBZ (2000) je bila dolgotrajna razprava posvečena tudi analizi dvopomenskega poimenovanja *fizični nosilec* in sopomenke *fizični medij* v odnosu do bolj nevtralnega gesla *medij*. Ilustrativno predstavljamo tiste vrste nosilcev, ki so v slovarju navedeni, med njimi je tudi *nepopisani medij* s sopomenkami, ki sicer praviloma ni knjižnično gradivo.

nèknjižno gradivo -ega -a s **1.** gradivo, pri katerem glavni nosilec sporočila ni tiskano besedilo in/ali nima oblike knjige, npr. kartografsko, notno gradivo, elektronski viri; prim. posebno knjižnično gradivo **2.** v katalogizaciji gradivo, za katero je bibliografski opis izdelan po ISBD(NBM), npr. avdiovizualno gradivo, mikrofilm

konvencionalno gradivo -ega -a s knjižnično gradivo v obliki in na nosilcu, ki omogoča njegovo uporabo brez tehničnih pripomočkov; prim. nekonvencionalno gradivo

nèkonvencionalno gradivo -ega -a s **1.** gradivo v obliki in na nosilcu, ki zahteva za prikaz, branje uporabo posebnih tehničnih pripomočkov; prim. konvencionalno gradivo, neknjižno gradivo (1), posebno gradivo **2.** neustr., gl. siva literatura

konvencionalna publikacija -e -e ž publikacija, pri kateri za uporabo niso potrebni posebni tehnični pripomočki, npr. knjiga, časopis, plakat; prim. nekonvencionalna publikacija (1)

nèkonvencionalna publikacija -e -e ž **1.** publikacija v obliki in na nosilcu, ki zahteva za prikaz, branje uporabo posebnih tehničnih pripomočkov; prim. tiskana publikacija, konvencionalna publikacija **2.** neustr., gl. polpublikacija

médij -a s **1.** snov, predmet, na katerem je zapis (1), npr. magnetni trak, kasetna, zgoščenka; sin. fizični medij (1), fizični nosilec (1) **2.** kar omogoča predstavljanje informacij, npr. besedilo, slika, zvok, videoposnetek; sin. predstavnost **3.** gl. množični medij

fízični nosilec -ega -lca m **1.** snov, predmet na katerem je zapis (1), npr. magnetni trak, kasetna, zgoščenka; sin. fizični medij (1), medij (1) **2.** v FZBZ predmet kot pojavna oblika dela, npr. knjiga, videokaseta

- fizični médij** -ega -a m **1.** snov, predmet na katerem je zapis (1), npr. magnetni trak, kasetna, zgoščenka; sin. fizični nosilec (1) **2.** v FZBZ snov, iz katere je izdelan predmet kot pojavna oblika dela, npr. papir, plastika
- digitalni médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov v digitalni obliki, npr. magnetni disk, laserski disk, bliskovni pomnilnik; prim. elektronski medij (1)
- elektronski médij** -ega -a m **1.** medij, ki omogoča shranjevanje in prenos računalniških zapisov (2), npr. magnetni trak, disk, disketa, CD-ROM; sin. računalniški medij; prim. digitalni medij **2.** posrednik podatkov, informacij v elektronski obliki, npr. radio, televizija, internet
- laserski médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. laserski nosilec, optični nosilec, optični medij
- laserski nosilec** -ega -lca m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. laserski medij, optični medij, optični nosilec
- magnetni médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetnjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni nosilec
- magnetni nosilec** -ega -lca m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetnjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni edij
- nepopisani médij** -ega -a m medij (1), na katerem še niso bili zapisani podatki, npr. nepopisana disketa, nepopisan magnetni trak; sin. prazen medij, neposneti medij, nepopisani nosilec informacij
- nepopisani nosilec informacij** -ega -a – m, gl. nepopisani medij
- neposneti médij** -ega -a m, gl. nepopisani medij
- optični médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski nosilec, laserski medij
- optični nosilec** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski nosilec, laserski medij
- prazen médij** -nega -a m, gl. nepopisani medij
- računalniški médij** -ega -a m medij, ki omogoča shranjevanje in prenos računalniško čitljivih zapisov (2), npr. magnetni trak, disk, disketa, cederom; sin. elektronski medij (1)

Največ težav pri prepoznavanju in poimenovanju povzroča bibliotekarjem elektronsko gradivo, ki prihaja v knjižnice z redkimi izjemami šele dobrih dvajset let, v zadnjih letih pa vse pogosteje, ponekod že krepko konkurira tradicionalnemu tiskanemu gradivu in ga delno tudi že izpodriva. Pojavljajo se nove različice

in pogosto povsem nove oblike, ki pridejo z angleškim poimenovanjem in se tako med ljudmi tudi zasidrajo, slovensko poimenovanje pride z zakasnitvijo in pogosto z velikimi težavami. Spomnimo se samo znamenitega CD-ROM-a in njegove dolge poti do »udomačitve«, težav z izgovorjavo (dolgo napačno po angleškem vzoru *sidiróm*), pisanjem, sklanjatvijo in še čim, ob tem ne pozabimo, da se je ohranilo prav zato dosti (preveč) sopomenk, še danes ni povsem končana besedna vojna okrog slovenskega poimenovanja *zgoščenska*, tudi *plošček* marsikoga bode v oči (Švagelj, 1999). SSKJ (1994) ga še ne pozna, Veliki slovar tujk (2002) pa se je že sprijaznil z novotvorbo *cede*, pozna pa seveda že tudi nekatere novejša izdelke, npr. DVD, vendar še vedno brez tehničnih variant (DVD-R, DVD-RW ipd.). Slovenski pravopis (2001) že prinaša geslo CD in nekaj sestavljenk, sprijaznil se je že z izrazoma *cede* in *cedejka*, zato pa DVD še ni med izbranimi gesli. Veliko število sopomenk kaže na šibkost strokovnega jezika, kadar ta ne zmore utrditi rabe enega samega poimenovanja in opustiti ali vsaj podrediti drugih, manj primernih poimenovanj. Pri tem bibliotekarska teorija ni glavni grešnik, saj v večini primerov prevzema poimenovanja iz druge stroke (računalništva) in se po njej zgleduje. Zgled pač ni dovolj močan in dober ...

Drugi pričakovani vir poimenovanj bi lahko bil mednarodni standard za bibliografski opis elektronskih virov ISBD(ER) (2000), ki pa tej nalogi ni bil kos, ker navaja le nekaj primerov poimenovanj elektronskega gradiva, pa še ti so že v angleškem izvorniku togi in ne najprimernejši. Ob tem ne gre pozabiti, da se vsako leto pojavi kak nov nosilec z novim ali delno spremenjenim, dopolnjenim imenom. Najpomembnejši so bili nekoč različni trakovi, potem diskete, danes različne vrste diskov, predvsem optičnih, in sedaj najnovejših, vedno manjših, bolj zmogljivih in trajnejših bliskovnih pomnilnikov (npr. USB-ključ). Bogata sinonimija nastopa tudi zaradi razširjene in nediskriminatorne rabe zvez s pridevnikoma *laserski* in *optični* in nosilnima samostalnikoma *plošča* in *disk*.

V gradivo za bibliotekarski terminološki slovar so bila vključena naslednja gesla kot poimenovanja za elektronsko gradivo:

cartridge -a [kártridž] m, ang., gl. sklenjenotračna kaset

CD CD-ja [cedé] m **1.** (ang. Compact Disk) optični disk za shranjevanje in predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki, npr. glasbeni CD; sin. Cede (1), cedejka, zgoščenska (1), laserska plošča, kompaktna plošča **2.** optični disk za shranjevanje računalniško čitljivih podatkov in programov; sin. kompaktni disk, zgoščenska (2), cede (2)

CD-A CD-A-ja [cedeá] m, krat. (ang. Compact Disk Audio) optični disk za predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki; sin. zvočni CD

CD-I CD-I-ja [cedeí] m, krat. (ang. Compact Disk Interactive), gl. interaktivni CD in interaktivni kompaktni disk

- CD-plóšča** -e ž, gl. laserska plošča in CD (1) in kompaktna plošča in zgoščenska (1)
- CD-Plus** -a [cedé] m CD, na katerem so podatki v računalniško čitljivi obliki in zvočni zapisi združeni tako, da se ga da uporabljati v računalniku kot celoto, na laserskem gramofonu pa samo zvočni del
- CD-R** CD-R-a [cedečr] m, krat. (ang. Compact Disk Recordable) kompaktni disk, na katerega je podatke mogoče zapisovati; sin. zapisljivi CD (1); prim. CD-ROM, CD-RW
- CD-ROM** CD-ROM-a [cederóm] m, krat. (ang. Compact Disk Read-Only Memory) CD (2), ki deluje samo kot bralni pomnilnik in nanj ni mogoče zapisovati podatkov; sin. cederom, zgoščenska (2); prim. CD-R, CD-RW
- CD-ROM-publikácija** -e ž, krat., gl. elektronska publikacija na CD-ROM-u
- CD-RW** CD-RW-ja [cedeervé] m, krat. (ang. Compact Disk Rewritable) kompaktni disk, na katerem je podatke mogoče zapisovati, spreminjati in brisati; sin. zapisljivi CD (2); prim. CD-ROM, CD-R
- cede** -ja m, gl. **1.** CD (1) in zgoščenska (1) in laserska plošča in kompaktna plošča **2.** kompaktni disk in CD (2) in zgoščenska (2) in cedejka
- cedéjka** -e ž, žarg., gl. CD (2) in zgoščenska (1) in laserska plošča in kompaktna plošča in zvočni CD
- cederóm** -a m (krat. CD-ROM) gl. CD-ROM
- číp módul** – -a m izmenljiv, trajno zaprt modul z integriranim vezjem kot nosilcem elektronskih podatkov, zapisov, programov
- digitálni médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov v digitalni obliki, npr. magnetni disk, laserski disk, bliskovni pomnilnik; prim. elektronski medij (1)
- digitálni óptični dísk** -ega -ega -a m (krat. DOD) disk za lasersko zapisovanje in branje (4) digitalnih zvočnih zapisov (npr. CD), videozapisov (npr. videodisk) ter računalniških podatkov in programov (npr. CD-ROM); sin. optični disk, laserski disk
- dísk** -a m elektronski medij (1) v obliki krožne plošče, npr. trdi disk, gibki disk, optični disk
- diskéta** -e ž disk v obliki gibke plastične folije v ovitku, namenjen za magnetno zapisovanje podatkov; sin. gibki disk, magnetna disketa; prim. trdi disk
- DOD** DOD-a [deodé] m, krat. (ang. Digital Optical Disk) gl. digitalni optični disk
- DVD** DVD-ja [devedé] m, krat. (ang. Digital Video Disc) optični disk z veliko zmogljivostjo, zlasti za shranjevanje videozapisov
- DVD-R** DVD-R-a [devedečr] m, krat. (ang. Digital Video Disc Recordable in Digital Versatile Disc Recordable) DVD, na katerega je podatke mogoče zapisovati; sin. zapisljivi DVD (1); prim. CD-RW

- DVD-RW** DVD-RW-ja [devedeervé] m, krat. (ang. Digital Video Disc Rewritable in Digital Versatile Disc Rewritable) DVD, na katerem je podatke mogoče zapisovati, spreminjati in brisati; sin. zapisljivi DVD (2); prim. DVD-R
- dvóslójni DVD** -ega DVD-ja [devedé] m, krat. DVD, na katerem je zaradi povečanja kapacitete optični zapis na vsaki strani v dveh plasteh
- é-časópís** -a m, okrajš., gl. elektronski časopis
- E-DOD** E-DOD-ja [edeodé] m, krat. (ang. Erasable Digital Optical Disk) gl. zbrisljivi digitalni optični disk
- é-knjíga** -e ž, okrajš., gl. elektronska knjiga
- e-revija** neustr., gl. elektronski časopis
- elektrónska knjíga** -e -e ž (okrajš. e-knjiga) **1.** monografska publikacija na elektronskem mediju (1), predvsemna optičnih diskih, internetu; prim. tiskana knjiga, elektronski časopis, elektronska serijska publikacija **2.** monografska publikacija v elektronski obliki, ki se jo lahko uporablja le s temu namenjeno posebno programsko opremo na osebem računalniku **3.** prenosna računalniška naprava za listanje, branje elektronskih monografskih publikacij
- elektrónski časópís** -ega -a m (okrajš. e-časopis) časopis, ki je pripravljen z računalnikom in izhaja na elektronskem mediju (1), navadno na internetu; sin. elektronska revija; prim. elektronska knjiga (1)
- elektrónski médij** -ega -a m **1.** medij, ki omogoča shranjevanje in prenos računalniških zapisov (2), npr. magnetni trak, disk, disketa, CD-ROM; sin. računalniški medij; prim. digitalni medij **2.** posrednik podatkov, informacij v elektronski obliki, npr. radio, televizija, internet
- elektrónsko gradívo** -ega -a s gradivo v elektronski obliki ali na elektronskem mediju; prim. tiskano gradivo, pisno gradivo, razmnoženina, razmnožena publikacija
- fóto CD** – CD-ja [cedé] m, krat. kompaktni disk s shranjenimi diapozitivi ali negativni v digitalni obliki; sin. slikovni CD
- gíbki dísk** -ega -a m disk v obliki gibke plastične folije v ovitku, namenjen za magnetno zapisovanje podatkov; sin. disketa, magnetna disketa; prim. trdi disk
- interaktívni CD** -ega CD-ja [cedé] m (krat. CD-I) krat. optični disk za shranjevanje videozapisov, zvočnih in slikovnih zapisov v digitalni obliki in za njihovo predvajanje na televizijskem zaslonu z možnostjo uporabnikovega aktivnega poseganja v dogajanje; sin. interaktivni kompaktni disk
- interaktívni kompáktni dísk** -ega -ega -a m (krat. CD-I) optični disk za shranjevanje videozapisov, zvočnih in slikovnih zapisov v digitalni obliki in za njihovo predvajanje na televizijskem zaslonu z možnostjo uporabnikovega aktivnega poseganja v dogajanje; sin. interaktivni CD
- izmenljívi dísk** -ega -a m trdi disk, ki je prirejen za enostavno zamenjavo in prenašanje

- kaséta** -e ž trajno zaprta škatla z navitim filmskim ali magnetnim trakom, npr. nesklenjenotračna kaseta, sklenjenotračna kaseta; sin. tračna kaseta
- ključ** -a m **1.** knjigqa z rešitvami nalog, z odgovori n avprašanja **2.** žarg., gl. USB-ključ
- ključ USB** -a - m, gl. USB-ključ
- kompáktna kaséta** -e -e ž, gl. nesklenjenotračna kaseta
- kompáktni dísk** -ega -a m (krat. CD) optični disk za shranjevanje računalniško čitljivih podatkov in programov; sin. cede (2), zgoščenka (2)
- láserska vídeoplóšča** -e -e ž optični disk za shranjevanje in predvajanje video-posnetkov; sin. videodisk
- láserski dísk** -ega -a m disk za lasersko zapisovanje in branje (4) digitalnih zvočnih zapisov (npr. CD), videozapisov (npr. videodisk) ter računalniških podatkov in programov (npr. CD-ROM); sin. optični disk, digitalni optični disk
- láserski médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. laserski nosilec, optični nosilec, optični medij
- láserski nosílec** -ega -lca m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. laserski medij, optični medij, optični noslec
- láserski zapís** -ega -a m, gl. optični zapis
- magnétna diskéta** -e -e ž, gl. disketa in gibki disk
- magnétna kártica** -e -e ž plastična kartica z namagnetnim trakom, ki vsebuje podatke npr. o uporabniku
- magnetna kaseta** *neustr.*, gl. magnetna tračna kaseta
- magnétna tráčna kaséta** -e -e ž kaseta z magnetnim trakom za shranjevanje zvočnih posnetkov ali računalniško čitljivih podatkov
- magnétni dísk** -ega -a m disk v obliki toge kovinske plošče za magnetno zapisovanje podatkov; sin. trdi disk; prim. disketa
- magnétni médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetanjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni nosilec
- magnétni nosílec** -ega -lca m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetanjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni medij
- magnétni trákn** -ega -u m medij v obliki traku, navadno navit v kaseti ali na kolutu, za shranjevanje zvočnih, avdiovizualnih, računalniško čitljivih podatkov
- magnétni zapís** -ega -a m zapis sporočil na medijih s feromagnetnimi lastnostmi, npr. na magnetnem traku, disketi; prim. kemični zapis, mehanski zapis, optični zapis
- magnétno-óptični dísk** -ega -a m disk za lasersko zapisovanje podatkov na magnetno površino

- matrica** -e ž **1.** v tiskarstvu negativ izvirnika (2), ki je predloga za tiskanje, razmnoževanje **2.** izvirni izvod, ki se uporablja za izdelovanje kopij, npr. matrica za CD-ROM, matrica mikrofilma; sin. osnovna kopija
- mikrokaséta** -e ž **1.** kaseta z mikrofilmskim trakom **2.** majhna kaseta z magnetnim trakom za varnostno arhiviranje računalniških podatkov
- múltimédijska publikácija** -e -e ž **1.** elektronska publikacija, pri kateri je vsebina predstavljena s kombinacijo besedila, slike, zvoka; sin. multimedij (2); prim. multimedijsko gradivo (1) **2.** v katalogizaciji publikacija v več kosih, ki so na različnih fizičnih medijih; sin. garnitura (1), večvrstna publikacija, multimedijska enota; prim. multimedijsko gradivo (2)
- múltimédijski dokumènt** -ega -ênta m elektronski dokument, pri katerem je vsebina predstavljena s kombinacijo besedila, slike, zvoka
- múltimédijsko gradívo** -ega -a s **1.** gradivo na elektronskih medijih, pri katerem je vsebina predstavljena s kombinacijo besedila, slike, zvoka; prim. multimedijska publikacija (1) **2.** v katalogizaciji gradivo v več kosih, ki so na različnih medijih; sin. večmedijsko gradivo; prim. multimedijska publikacija (2)
- nèsklenjenotráčna kaséta** -e -e ž kaseta z dvema kolutoma za navijanje in odvijanje filmskega ali magnetnega traku, npr. videokaseta, magnetofonska kaseta; sin. kompaktna kaseta; prim. sklenjenotračna kaseta
- óptična plóšča** -e -e ž, gl. optični disk
- óptični dísk** -ega -a m disk za lasersko zapisovanje in branje (4) digitalnih zvočnih zapisov (npr. CD), videozapisov (npr. videodisk) ter računalniških podatkov in programov (npr. CD-ROM); sin. digitalni optični disk, laserski disk, optična plošča
- óptični médiij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski noslec, laserski medij
- óptični nosílec** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski noslec, laserski medij
- óptični zapís** -ega -a m zapis sporočil, berljiv z laserskim žarkom, npr. laserski disk, CD-ROM; sin. laserski zapis
- osnóvna kópija** -e -e ž izvirni izvod, ki se uporablja za izdelovanje kopij, npr. osnovna kopija za CD-ROM, osnovna kopija filma; sin. matrica (2)
- pomnílniški médiij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje računalniško čitljivih podatkov, npr. magnetni disk, optični disk, bliskovni pomnilnik
- računálniški izpís na míkrooblíko** -ega -a — m (krat. COM) tehnika neposrednega prenosa podatkov iz računalniško čitljive oblike na mikrofilm, mikrofiš, npr. COM-katalog, COM-kartica

računalniški medij -ega -a m medij, ki omogoča shranjevanje in prenos računalniško čitljivih zapisov (2), npr. magnetni trak, disk, disketa, cederom; sin. elektronski medij (1)

sklénjenotračna kaséta -e -e ž (ang. cartridge) kaseta s kolutom filmskega ali magnetnega traku, pri kateri sta konca speta, kar omogoča neskončno predvajanje brez previjanja; sin. zaprta kaseta; prim. kaseta, nesklénjenotračna kaseta

slikóvni CD -ega CD-ja m, gl. foto CD

tráčna kaséta -e -e ž, gl. kaseta

trdi dísk -ega -a m disk v obliki toge kovinske plošče za magnetno zapisovanje podatkov; sin. magnetni disk; prim. disketa

USB-kljúč -a m majhen, prenosljiv pomnilniški medij, na katerem je mogoče podatke zapisovati, spreminjati in brisati; sin. ključ USB, ključ (2)

včémédijsko gradívo -ega -a s, gl. multimedijsko gradivo

videodísk -a m optični disk za shranjevanje in predvajanje videoposnetkov; sin. laserska videoplošča

zapisljívi CD -ega CD-ja [cedé] m **1.** krat. kompaktni disk, na katerega je podatke mogoče zapisovati; sin. CD-R **2.** kompaktni disk, na katerem je podatkemogoče zapisovati, spreminjati in brisati

zapisljívi DVD -ega DVD-ja [devedé] m, krat. **1.** DVD, na katerega je podatke mogoče zapisovati; sin. DVD-R **2.** DVD, na katerem je podatke mogoče zapisovati, spreminjati in brisati; sin. DVD-RW

zaprta kaséta -e -e ž, gl. sklenjenotračna kaseta

zbrisljíví digitálni óptični dísk -ega -ega -ega -a m (krat. E-DOD) optični disk, na katerem je mogoče podatke spreminjati, zbrisati; prim. CD-R, CD-RW

zgoščénka -e ž (krat. CD) **1.** optični disk za shranjevanje in predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki, npr. glasbeni CD; sin. CD (1), cede (1), cedejka, laserska plošča, kompaktna plošča, zvočni CD **2.** optični disk za shranjevanje računalniško čitljivih podatkov in programov; sin. kompaktni disk, CD (2), cede (2)

V nadaljnjem prikazu poimenovanj gradiva nismo ločevali in navajamo skupaj *zvočno gradivo* in *vizualno gradivo*, ob tem seveda tudi primere povezave obeh medijev, to je *audiovizualno gradivo* in različne vrste posnetkov (npr. mikroposnetek, videoposnetek, zvočni posnetek idr.). Zmeda pri poimenovanjih je morda nekoliko manjša, kot to opazimo pri elektronskem gradivu, zato pa se nekontrolirano bohota sinonimija na račun pridevnikov, ki se pojavljajo sočasno v tuji in v slovenski obliki (npr. avdio – slušni, tonski zvočni) in izpisane oz. okrajšane oblike (npr. AV-gradivo, audiovizualno gradivo). Precej težav povzroča pri natančnem poimenovanju gradiva še vedno nenatančen prevod izraza *kaseta*, ki je lahko v angleškem izvorniku *cartridge* ali *cassette*. Slovar se zato trudi z uveljavitvijo dovolj razločevalnih terminov *sklenjenotračna kaseta* in *nesklenjenotračna kaseta*

oz. *kompaktna kaset*, ki pa v živi rabi še nimajo podpore. Precejšnje je tudi število poimenovanj za nosilce, ki jih večina bibliotekarjev v praksi ne pozna (npr. apreturna kartica, mikrofilmski žepek, ultrafiš idr.). Primerjava z elektronskim gradivom pokaže v nekaterih primerih pokrivanje različnih področij z istimi mediji, ki nastopajo na obeh straneh (npr. magnetni trak, DVD, foto-CD idr.).

V gradivo za bibliotekarski terminološki slovar so bila vključena naslednja gesla kot poimenovanja za *vizualno* in *zvočno gradivo*:

apertúrna kártica -e -e ž kartica z odprtino, v kateri je en mikrofilmski posnetek ali več mikrofilmskih posnetkov

AV-gradivo -a [avé] s, gl. avdiovizualno gradivo

AV-médij -a [ávé-] m, gl. avdiovizualni medij

avdiodokumènt - ènta m, gl. zvočni posnetek (1)

avdio kaseta neustr., gl. avdiokaseta

avdiokaséta -e ž kaset a z zapisom govora, glasbe, zvokov na magnetnem traku; sin. zvočna kaset a, slušna kaset a

avdiotrák -u m magnetni trak z zapisom govora, glasbe, zvokov; sin. zvočni trak

áudiovizuálni dokumènt -ega - ènta m dokument na avdiovizualnem mediju

áudiovizuálni médij -ega -a m (krat. AV-medij) medij za shranjevanje in predvajanje zvočnih in vizualnih zapisov, npr. videotrak, CD-ROM

áudiovizuálno gradívo -ega -a m (krat. AV-gradivo) neknjižno gradivo, shranjeno na avdiovizualnem mediju, ki je namenjeno gledanju in poslušanju; prim. zvočno gradivo

avdiovizualno sredstvo neustr., gl. avdiovizualni medij

avditivno gradivo neustr., gl. zvočno gradivo

cartridge -a [kártridž] m, ang., gl. sklenjenotračna kaset a

DAT DAT-a [deaté in dát] m, krat. (ang. Digital Audio Tape) v kaseto vložen avdiotrak z digitalnim zapisom, ki omogoča kvalitetnejšo reprodukcijo zvoka kot analogni zapis; sin. digitalni avdiotrak

délovna kópija -e -e ž kopija, navadno mikrofilma, mikrofiša, namenjena za uporabo, distribucijo; sin. referenčna kopija; prim. glavni negativ, arhivska kopija (2)

díafílm -a m niz po vsebini povezanih diapozitivov na filmskem traku

díamikrokártica -e ž prosojna mikrokartica v velikosti diapozitiva

diapozitív -a m pozitivna fotografska slika na filmu ali steklu, ki jo je mogoče projicirati

digitálni ávidiotrák -ega -ú m (krat. DAT) v kaseto vložen avdiotrak z digitalnim zapisom, ki omogoča kvalitetnejšo reprodukcijo zvoka kot analogni zapis

digitalni optični disk -ega -ega -a m (krat. DOD) disk za lasersko zapisovanje in branje (4) digitalnih zvočnih zapisov (npr. CD), videozapisov (npr. videodisk) ter računalniških podatkov in programov (npr. CD-ROM); sin. optični disk, laserski disk

DOD DOD-a [deodé] m, krat. (ang. Digital Optical Disk) gl. digitalni optični disk
DVD DVD-ja [devedé] m, krat. (ang. Digital Video Disc) optični disk z veliko zmogljivostjo, zlasti za shranjevanje videozapisov

dvóslójni DVD -ega DVD-ja [devedé] m, krat. DVD, na katerem je zaradi povečanja kapacitete optični zapis na vsaki strani v dveh plasteh

fílm -a m **1.** prožen prozoren trak, prevlečen s snovjo, občutljivo na svetlobo, na katerem se s fotografskim postopkom napravijo fotografski posnetki; sin. filmski trak **2.** tak trak s posnetki, ki omogoča reprodukcijo slik, navadno na projekcijskem platnu ali zaslonu, in daje vtis gibanja slik **3.** pojavna oblika dela, zapisana na tak način, npr. celovečerni film

filmski trák -ega -ú m prožen prozoren trak, prevlečen s snovjo, občutljivo na svetlobo, na katerem se s fotografskim postopkom napravijo fotografski posnetki; sin. film (1)

filmsko gradívo -ega -a s gradivo na filmskem traku

fonográfsko gradívo -ega -a s, gl. zvočno gradivo

fonográm -a m **1.** poslušanju namenjeni posnetek govora, glasbe, zvokov; sin. avdiozapis, tonski zapis, zvočni posnetek (2), zvočni zapis, slušni zapis **2.** pismenka za fonetično enoto, glas

fóto CD – CD-ja [cedé] m, krat. kompaktni disk s shranjenimi diapozitivi ali negativi v digitalni obliki; sin. slikovni CD

glásbena kaséta -e -e ž zvočna kasetna z zapisom glasbe

glásbena plóšča -e -e ž gramofonska ali laserska plošča z zapisom glasbe

glásbeni CD -ega CD-ja [cedé] m, krat. zvočni CD z zapisom (1) glasbe

glávni négativ -ega -a m negativ, navadno izvirnik (2), ki se uporablja za izdelovanje delovnih kopij; sin. osnovni negativ; prim. arhivska kopija (2), osnovna kopija filma

govoreča knjíga -e -e ž, gl. zvočna knjiga

gôvorna kaséta -e -e ž zvočna kasetna z zapisom govora

gôvorna plóšča -e -e ž gramofonska ali laserska plošča z zapisom govora, npr. plošča z radijsko igro, jezikovnim tečajem

gôvorni CD -ega CD-ja [cedé] m, krat. zvočni CD z zapisom govora

gramofónska plóšča -e -e ž **1.** plošča z analognim zapisom zvoka, ki se predvaja z gramofonom, npr. mala plošča, velika plošča; sin. plošča, zvočna plošča **2.** gl. gramof. plošča

- gramof. plošča** okrajš. (gramofonska plošča) v katalogizaciji oznaka v bibliografskem opisu, ki pove, da je opisovana enota gramofonska plošča ali da opisovana enota vsebuje tudi gramofonsko ploščo
- kaséta** -e ž trajno zaprta škatla z navitim filmskim ali magnetnim trakom, npr. nesklenjenotračna kaseta, sklenjenotračna kaseta; sin. tračna kaseta
- kasétni fílm** -ega -a m filmski trak v sklenjenotračni kaseti; prim. kolut filma
- kolút fílm** -a — m odprt kolut s filmskim trakom, ki se med predvajanjem previja na drugi kolut; prim. kasetni film
- kolút míkrofílm** -a — m odprt kolut, na katerem je navit mikrofilmski trak; prim. trak mikrofilma, mikrofilmski zvitek
- kompáktna kaséta** -e -e ž, gl. nesklenjenotračna kaseta
- kompáktna plóšča** -e -e ž (krat. CD) optični disk za shranjevanje in predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki, npr. glasbeni CD; sin. CD (1), cede (1), laserska plošča, zgoščenka (1), cedejka
- láserska plóšča** -e -e ž optični disk za shranjevanje in predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki; sin. CD (1), CD-plošča, kompaktna plošča, zgoščenka (1)
- láserska vídeoplóšča** -e -e ž optični disk za shranjevanje in predvajanje videoposnetkov; sin. videodisk
- láserski gramofón** -ega -a m naprava za predvajanje zvočnih zapisov s kompaktnih plošč; sin. CD-gramofon, CD-predvajalnik
- láserski zapís** -ega -a m, gl. optični zapis
- LP-plóšča** -e [elpé] ž, krat. (ang. Long Playing) vinilna gramofonska plošča premera 30 cm z analognim zvočnim zapisom, nekdanje zelo razširjen nosilec zvočnega zapisa; sin. velika plošča; prim. mala plošča
- magnetna kaseta** neustr., gl. magnetna tračna kaseta
- magnétna tráčna kaséta** -e -e ž kaseta z magnetnim trakom za shranjevanje zvočnih posnetkov ali računalniško čitljivih podatkov
- magnétni médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetjenjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni nosilec
- magnétni nosílec** -ega -lca m fizični medij za shranjevanje podatkov z namagnetjenjem snovi, npr. magnetni trak, magnetni disk; sin. magnetni medij
- magnétni trák** -ega -u m medij v obliki traku, navadno navit v kaseti ali na kolutu, za shranjevanje zvočnih, avdiovizualnih, računalniško čitljivih podatkov
- magnétni zapís** -ega -a m zapis sporočil na medijih s feromagnetnimi lastnostmi, npr. na magnetnem traku, disketi; prim. kemični zapis, mehanski zapis, optični zapis
- magnétni zvóčni zapís** -ega -ega -a m zvočni zapis na magnetnem mediju, npr. na magnetofonskem traku

- magnetofónska kaséta** -e -e ž plastična kasetna z magnetnim trakom za zapisovanje in reproduciranje zvočnih zapisov z magnetofonom
- magnetofónski trák** -ega -ú m **1.** magnetni trak na kolutu ali v kaseti za zapisovanje in predvajanje zvočnih zapisov s pomočjo magnetofona **2.** gl. magnetof. trak
- mála plôšča** -e -e ž vinilna gramofonska plošča premera 18 cm z analognim zvočnim zapisom, nekdanje zelo razširjen nosilec zvočnega zapisa; prim. velika plošča
- master film** neustr., gl. osnovna kopija filma
- matríca** -e ž **1.** v tiskarstvu negativ izvornika (2), ki je predloga za tiskanje, razmnoževanje **2.** izvorni izvod, ki se uporablja za izdelovanje kopij, npr. matrica za CD-ROM, matrica mikrofilma; sin. osnovna kopija
- míkrát** -a m mikrofilmski fotonegativ s sličicami velikosti okrog 1 mm in pomanjšavo strani do 210-krat
- míkrobeseđilo** -a s mikroposnetek besedila
- míkrrodokúment** - énta m, v dokumentalistiki krajše sporočilo o določeni temi, npr. časopisni članek, poglavje v knjigi; prim. makrodokument
- míkrrodokumentácija** -e ž **1.** urejena zbirka dokumentov na mikrofilmih, mikrofiših in podatkov o njih **2.** podatki, literatura o določeni problematiki na mikrofilmih, mikrofiših
- míkrrofílm** -a m film (1), namenjen shranjevanju publikacij, dokumentov na pomanjšanih posnetkih; sin. mikrofilmski trak
- míkrrofílmska kópíja** -e -e ž kopija posnetka dokumenta, publikacije na mikrofilmu
- míkrrofílmska publikácija** -e -e ž publikacija, ki izide na mikrofilmu, mikrofišu
- míkrrofílmski trák** -ega -ú m film (1), namenjen shranjevanju publikacij, dokumentov na pomanjšanih posnetkih; sin. mikrofilm
- míkrrofílmski zvítek** -ega -tka m v rolo zvit mikrofilmski trak; prim. kolut mikrofilma, trak mikrofilma
- míkrrofílmski žepék** -ega -pka m ovoj iz prozorne folije za shranjevanje razrezanih kosov mikrofilma, trakov mikrofilma; sin. mikrožepek
- míkrrofíš** -a m prozorna kartica standardnih dimenzij s pomanjšanimi posnetki publikacij, dokumentov, na kateri je navadno 48 ali 60 posnetkov; prim. mikrokartica
- míkrrofíš katalóg** — -a m katalog s podatki, posnetimi na mikrofiš, npr. COM-katalog
- míkrroforma** neustr., gl. mikrooblika
- míkrrokártica** -e ž prosojna kartica različnih dimenzij s pomanjšanimi posnetki publikacij, dokumentov; prim. mikrofiš
- míkrrokaséta** -e ž **1.** kasetna z mikrofilmskim trakom **2.** majhna kasetna z magnetnim trakom za varnostno arhiviranje računalniških podatkov

- mikrokópija** -e ž, gl. mikroposnetek
- mikrooblíka** -e ž nosilec pomanjšanih posnetkov publikacij, dokumentov, berljivih z mikročitalnikom, npr. mikrofilm, mikrofiš, mikrokartica
- mikroposnétek** -tka m pomanjšani posnetek publikacije, dokumenta na mikrofilmu, mikrofišu; sin. mikrokopija
- mikroreprodukcija** -e ž **1.** slika, posnetek dokumenta, publikacije na mikrofilmu, mikrofišu **2.** izdelovanje takih slik, posnetkov
- mikrožepék** -pka m, žarg., gl. mikrofilmski žepek
- múltimédij** -a m, nav. v mn. **1.** v računalništvu naprave, programska oprema in postopki za računalniško predstavljanje dokumentov z besedilom, sliko, zvokom, videoposnetkom; sin. večpredstavnost (2) **2.** gl. multimedijska publikacija (1)
- múltimédijska enôta** -e -e ž, gl. garnitura in multimedijska publikacija (2) in večvrstna publikacija
- multimedijjski komplet** -ega -a m, neustr., gl. multimedijska publikacija (2) in garnitura in večvrstna publikacija
- négativ** -a m **1.** v fotografiji posnetek, navadno na filmu, na katerem so obrnjene barvne vrednosti, npr. zamenjani bela in črna barva; prim. pozitiv **2.** v tiskarstvu predloga za tiskanje z obrnjenimi barvnimi vrednostmi
- négativ fílm** — -a m film (1), na katerem so posnetki z obrnjenimi barvnimi vrednostmi, npr. bela in črna barva sta zamenjani; prim. pozitiv film
- némi fílm** -ega -a m, do pojava zvočnega filma film (2) brez zvoka, pri katerem dogajanje pojasnjujejo vstavljeni mednapisi, uporabljan v času od leta 1895 do 1927; prim. zvočni film
- nèpopísani médij** -ega -a m medij (1), na katerem še niso bili zapisani podatki, npr. nepopisana disketa, nepopisan magnetni trak; sin. prazen medij, neposnet medij, nepopisan nosilec informacij
- nèsklenjenotráčna kaséta** -e -e ž kaseta z dvema kolutoma za navijanje in odvijanje filmskega ali magnetnega traku, npr. videokaseta, magnetofonska kaseta; sin. kompaktna kaseta; prim. sklenjenotračna kaseta
- odtís mikrofilmske kópije** -a — — m na papir odtisnjena slika mikrofilmskega posnetka v naravni velikosti originalnega dokumenta
- óptična plóšča** -e -e ž, gl. optični disk
- óptični dísk** -ega -a m disk za lasersko zapisovanje in branje (4) digitalnih zvočnih zapisov (npr. CD), videozapisov (npr. videodisk) ter računalniških podatkov in programov (npr. CD-ROM); sin. digitalni optični disk, laserski disk, optična plošča
- óptični médij** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski nosilec, laserski medij

- óptični nosilec** -ega -a m fizični medij za shranjevanje podatkov s pomočjo laserskega žarka, npr. optični disk; sin. optični nosilec, laserski noslec, laserski medij
- óptični zapís** -ega -a m zapis sporočil, berljiv z laserskim žarkom, npr. laserski disk, CD-ROM; sin. laserski zapis
- osnovna kópija** -e -e ž izvirni izvod, ki se uporablja za izdelovanje kopij, npr. osnovna kopija za CD-ROM, osnovna kopija filma; sin. matrica (2)
- osnovna kópija filma** -e -e – ž kopija filma, navadno negativ, ki se uporablja za izdelovanje delovnih kopij; prim. glavni negativ
- osnovni négativ** -ega -a m negativ, navadno izvirnik (2), ki se uporablja za izdelovanje delovnih kopij; sin. glavni negativ; prim. arhivska kopija (2), osnovna kopija filma
- plóšča** -e -e ž plošča z analognim zapisom zvoka, ki se predvaja z gramofonom, npr. mala plošča, velika plošča; sin. gramofonska plošča (1), zvočna plošča
- pozítiv film** – -a m film (1), na katerem posnetki ohranijo barvne vrednosti; prim. negativ film
- pozitívni mikrófilm** -ega -a m mikrófilm, na katerem posnetki ohranijo barvne vrednosti; prim. negativ (1)
- projicírno gradívo** -ega -a s podoba, komplet podob, izdelan na prozornem mediju, namenjen predvajanju posameznih slik s projektorjem ali s povečevalno napravo, kot so diaskop, grafoskop, mikroskop, npr. diapozitiv, diafilm, prosojnica, mikroskopski preparat; prim. slikovno gradivo
- računalníški izpís na mikrooblíko** -ega -a – – m (krat. COM) tehnika neposrednega prenosa podatkov iz računalniško čitljive oblike na mikrófilm, mikrófiš, npr. COM-katalog, COM-kartica
- rázni médiji** neskl. v katalogizaciji oznaka v bibliografskem opisu, ki pove, da je opisovana enota publikacija v več kosih, ki so na različnih fizičnih nosilcih; prim. garnitura (2)
- referéncna kópija** -e -e ž kopija, navadno mikrófilma, mikrófiša, namenjena za uporabo, distribucijo; sin. delovna kopija; prim. glavni negativ, arhivska kopija (2)
- sklénjenotračna kaséta** -e -e ž (ang. cartridge) kaseta s kolutom filmskega ali magnetnega traku, pri kateri sta konca speta, kar omogoča neskončno predvajanje brez previjanja; sin. zaprta kaseta; prim. kaseta, nesklénjenotračna kaseta
- slikóvni CD** -ega CD-ja m, gl. foto CD
- slikóvni zapís** -ega -a m gledanju namenjen posnetek slike, gibljivih slik, npr. diapozitiv, prosojnica, film; sin. vizualni zapis
- slúšna kaséta** -e -e ž, gl. avdiokaseta in zvočna kaseta
- súperfíš** -a m mikrófiš z zelo pomanjšanimi posnetki, npr. do 400 posnetkov na kartico; prim. ultrafiš

tonska kaset *neustr., gl. avdiokaseta in zvočna kaset*

tráčna kaséta *-e -e ž, gl. kaset*

trák m **mikrofilma** *-u – m kratek kos mikrofilma, ki ni navit na kolut; prim. kolut mikrofilma, mikrofilmski zvitek*

últrafiš *-a m mikrofiš z zelo pomanjšanimi posnetki, npr. do 3000 posnetkov na kartico; prim. superfiš*

velíka plôšča *-e -e ž vinilna gramofonska plošča premera 30 cm z analognim zvočnim zapisom, nekdanj zelo razširjen nosilec zvočnega zapisa; sin. LP-plošča; prim. mala plošča*

vídeogradívo *-a s neknjižno gradivo v obliki videoposnetkov*

vídeodísk *-a m optični disk za shranjevanje in predvajanje videoposnetkov; sin. laserska videoplošča*

vídeokaséta *-e ž kaset z magnetnim trakom za zapisovanje in predvajanje videoposnetkov*

vizúálno gradívo *-ega -a s neknjižno gradivo, shranjeno v obliki vizualnih zapisov in namenjeno gledanju, npr. diapozitiv, prosojnica*

zapírta kaséta *-e -e ž, gl. sklenjenotračna kaset*

zgoščénka *-e ž (krat. CD) 1. optični disk za shranjevanje in predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki, npr. glasbeni CD; sin. CD (1), cede (1), cedejka, laserska plošča, kompaktna plošča, zvočni CD 2. optični disk za shranjevanje računalniško čitljivih podatkov in programov; sin. kompaktni disk, CD (2), cede (2)*

zvóčna knjíga *-e -e ž zvočni zapis besedila knjige; sin. govoreča knjiga*

zvóčna kaséta *-e -e ž kaset z zapisom govora, glasbe, zvokov na magnetnem traku; sin. avdiokaseta, slušna kaset*

zvóčna plôšča *-e -e ž, gl. plošča in gramofonska plošča (1)*

zvóčni CD *-ega CD-ja [cédé] m (krat. CD-A) optični disk za predvajanje zvočnih zapisov v digitalni obliki, npr. glasbeni CD*

zvóčni fílm *-ega -a m, od leta 1927 film (2), na katerem je zapisan tudi zvok; prim. nemi film*

zvóčni posnétek *-ega -tka m 1. poslušanju namenjeno neknjižno gradivo, npr. zvočna kaset, gramofonska plošča; sin. avdiodokument 2. poslušanju namenjeni posnetek govora, glasbe, zvokov; sin. avdiozapis, tonski zapis, zvočni zapis, fonogram, slušni zapis*

zvóčni trák *-ega -ú m magnetni trak z zapisom govora, glasbe, zvokov; sin. avdiotrak*

zvóčni zapís *-ega -a m poslušanju namenjen posnetek govora, glasbe, zvokov; sin. avdiozapis, tonski zapis, zvočni posnetek (2), fonogram, slušni zapis*

zvóčno gradívo -ega -a s neknjižno gradivo, shranjeno v obliki zvočnih zapisov in namenjeno poslušanju; sin. fonografsko gradivo; prim. avdiovizualno gradivo

Želeli smo prikazati predvsem poimenovanja za posamezne vrste nekonvencionalnega gradiva, prav pa je, da omenimo tudi nekatere skupine s tem povezanih gesel, ki smo jih v prikazu namenoma izpustili. V gradivu za bibliotekarski terminološki slovar so zbrana tudi poimenovanja za različne načine obdelave in zapisovanja zvočnih podatkov (npr. AAD, ADD, DDD) ali organizacije slikovnih podatkov (npr. navpična lega, vodoravna lega), naprave za uporabo in reprodukcijo (npr. mikročitalnik, mikročitalnik-kopirnik idr.) ali zapisovanje (npr. CD-zapisovalnik, DVD-zapisovalnik idr.), vrste zapisov (npr. analogni zapis, digitalni zapis), postopke (npr. mikrofilmanje, digitalizacija, migracija idr.), zbirke tega gradiva (diskoteka, fonoteka, videoteka idr.), opisovanje lastnosti enote (npr. nemo, zvok, barve, č-b idr.) in njenih dimenzij (npr. cm, palec idr.) ali načina predvajanja (npr. o/m, sl./sek idr.), namen uporabe (arhivska kopija, varnostna kopija, varnostni arhiv idr.), prav tako standarde za opisovanje tovrstnega gradiva (npr. ISBD(ER), ISBD(CF), ISBD(NBM) ipd.) in mednarodne standardne številke za njihovo identifikacijo (npr. ISAN, ISRC ipd.). Pričakujemo, da bo do zaključne redakcije slovarja, ki jo načrtujemo za konec leta 2007, vključeno še nekaj gesel iz tega izbora za poimenovanje nekonvencionalnega gradiva, predvsem iz družine diskov in kaset.

Uporabljeni viri

1. *Delovno gradivo IX za Bibliotekarski terminološki slovar*. Ljubljana: Bibliotekarska terminološka komisija, 2006.
2. *Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000.
3. *ISBD(ER) : mednarodni standardni bibliografski opis elektronskih virov*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2000.
4. *ISBD(NBM) : mednarodni standardni bibliografski opis neknjižnega gradiva*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 1997.
5. *Islovar*. (II. izdaja, © 2001-2007) Slovensko društvo Informatika. Pridobljeno 5.1.2007 s spletne strani <http://www.islovar.org>
6. *Slovenski pravopis*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2001.
7. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS, 1994.

8. Švigelj, T. (1999, 24. februar). Zgoščenska, plošček, računalniška plošča. *Delo*.
9. *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002.

Ivan Kanič je vodja Centralne ekonomske knjižnice in predsednik Komisije za terminologijo² pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije.

Naslov: Kardeljeva ploščad 17, 1000 Ljubljana

Naslov elektronske pošte: ivan.kanic@ef.uni-lj.si

² Več o delu komisije in dosedanjih tiskanih in elektronskih objavah je na spletni strani Bibliotekarske terminološke komisije (<http://www2.arnes.si/~ljnuk4/btk/zbds.html>).